

Компоненти системи комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчих у вищих навчальних закладах МВС України

Задача якісної підготовки слідчого в плані освоєння інформаційних технологій вимагає системного підходу. Вона значно ускладнюється тим, що більшість підручників, посібників, навчальних комп'ютерних програм, які вийшли друком останнім часом, носять переважно загальний або вузько спеціальний характер, який не враховує особливостей специфіки підготовки слідчого у вищому навчальному закладі МВС України.

В зв'язку з вищенаведеним, вважається достатньо актуальним і доцільним акцентувати увагу на розробці системних засад комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутніх слідчих і рекомендацій практичного характеру щодо створення та використання інформаційних технологій у процесі підготовки у вищих навчальних закладах МВС України, ліквідувавши об'єктивно існуючу прогалину у системі професійної підготовки фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Зрозуміло, що процеси інформатизації суспільства не могли залишити осторонь загальну професійну освіту і зокрема підготовку слідчих у вищих навчальних закладах МВС України.

Висвітлення проблем, пов'язаних із використанням сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі, започатковано і розвинуто в роботах А.П.Єршова, М.І.Жалдака, К.А. Метешкина, Ю.С. Рамського, І.В. Роберт, А.Ф. Верляня, Н.В. Морзе,, Ю.О.Дорошенка, О.В. Співаковського, П.І. Образцова, Є.С.Полат та ін.[1-10].

Специфіка професійної підготовки співробітників ОВС, особливості теоретичних та методичних підходів до навчання майбутніх правоохоронців досліджувалися у працях О.М. Бандурки, О.Н. Ярмиша, В.Г.Андросюка, Л.І.Казміренко, Г.О. Юхновця, В.С. Медведєва, Г.М. Бирюкова, В.Л. Васильєва, зокрема питання використання інформаційних технологій в діяльності ОВС та навчальному процесі розробляли М.Я. Швець, П.І. Орлов, К.І. Беляков.

Актуальність зазначеної проблеми, її недостатня розробленість, відсутність цілісної системи комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутніх слідчих, непрацьованість її складових частин, невизначеність багатоаспектної ролі і місця комп'ютерно-інформаційної підготовки в системі професійної підготовки слідчих у вищих навчальних закладах МВС України обумовили необхідність дослідження окресленої проблеми.

Грунтуючись на сучасних тенденціях розвитку освіти, в тому числі і відомчої, бачимо, що система комп'ютерно-інформаційної підготовки на сьогоднішній день є невід'ємним компонентом сучасної системи професійної підготовки слідчих.

Орієнтуючись на основні положення системного аналізу, зауважимо, що система комп'ютерно-інформаційної підготовки має досить складну структуру, на неї впливають зовнішні чинники, критерієм доцільності та ефективності системи є співвідношення прогнозованого та реального результату її функціонування, система комп'ютерно-інформаційної підготовки взаємопов'язана з іншими підсистемами, які впливають на неї.

Зовнішніми чинниками системи комп'ютерно-інформаційної підготовки є інформаційно-комунікативний аспект професійної діяльності слідчого ОВС України, відображений у відповідній професіограмі, нормативні вимоги до рівня професійної підготовки, базовий рівень підготовки першокурсників, загальні організаційно-методичні засади навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі МВС України, матеріально-технічне, фінансово-економічне, кадрове забезпечення.

Результатом функціонування системи комп'ютерно-інформаційної підготовки є комп'ютерно-інформаційна компетентність курсанта, студента, слухача, яка як кінцева мета повинна забезпечити вирішення оперативно-службових задач інформаційно-аналітичної діяльності слідчого, а на етапі навчання – інформаційно-пошукової та пізнавальної діяльності осіб, які навчаються, і бути підвалиною успішного використання курсантами, студентами та слухачами сучасних інформаційних технологій навчання.

З метою більш наочного відображення описаних вище положень щодо оточення системи комп'ютерно-інформаційної підготовки подамо його у вигляді структурної схеми (рис. 1):

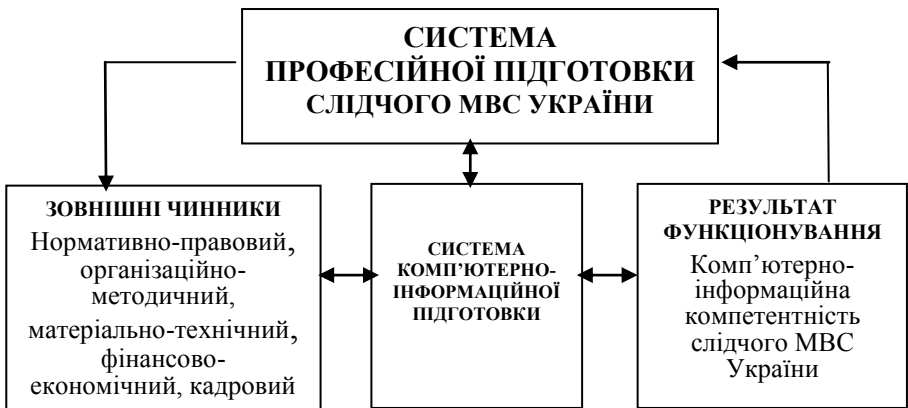

Рис. 1. Структурна схема функціонування системи комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчих МВС України

З метою визначення категоріального апарату для характеристики предмета дослідження та компонентного складу системи комп'ютерно-інформаційної підготовки, необхідно проаналізувати зовнішні чинники, які забезпечують можливість створення та функціонування системи комп'ютерно-інформаційної підготовки та визначити критерії оцінювання результатів її функціонування на засадах компетентнісного підходу.

В першу чергу предметом аналізу повинні стати: психолого-педагогічні аспекти використання сучасних інформаційних технологій у системі професійної підготовки, професіограма слідчого ОВС України, нормативно-правове забезпечення системи професійної підготовки слідчих, визначення ключових комп'ютерно-інформаційних компетенцій та критеріїв їх оцінювання.

Грунтуючись на загальних теоретичних засадах системного підходу в освіті, сучасних тенденціях розвитку освітніх технологій, структурі та специфічних особливостях навчально-виховного процесу підготовки слідчих у вищих навчальних закладах МВС України, сформуємо означення системи комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутніх слідчих.

Система комп'ютерно-інформаційної підготовки – це компонент системи професійної підготовки слідчих МВС України, цілісна система теоретичних, науково-методичних, правових, організаційних засад, які реалізуються у навчальному процесі на базі сучасного системного, прикладного, педагогічного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційного мережного програмно-технічного забезпечення.

Суспільно обумовленою метою функціонування даної системи (системоутворюючим фактором) є формування комп'ютерно-інформаційної компетентності слідчих МВС України.

Комп'ютерно-інформаційна компетентність, у свою чергу, є запорукою успішного вирішення принаймі двох важливих, задач.

Заслугує на увагу можливість підвищення рівня професійної підготовки слідчих МВС України за рахунок вдосконалення технологій навчання, що використовуються сьогодні у вищих навчальних закладах МВС України, та широкого впровадження в навчальний процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, інакше кажучи, створення у навчальному закладі спеціального професійно-орієнтованого навчального середовища, яке стимулює інформаційну взаємодію між викладачами та особами, які навчаються, на основі застосування вискоєфективних інформаційних технологій навчання.

Не менш важливою задачею є оволодіння слідчим МВС України комплексом знань, навичок та вмінь, формування особистих якостей, що забезпечують успішне виконання задач професійної діяльності і комфортне функціонування в умовах інформаційного суспільства, в якому володіння інформаційно-комунікаційними технологіями стає ключовим чинником високої

ефективності оперативно-службової діяльності слідчого з попередження, розкриття і розслідування злочинів.

Виходячи з означення системи комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчого МВС України, мети створення даної системи, очікуваних результатів її функціонування, наведемо компонентний склад системи комп'ютерно-інформаційної підготовки у вигляді наступної схеми (рис. 2).

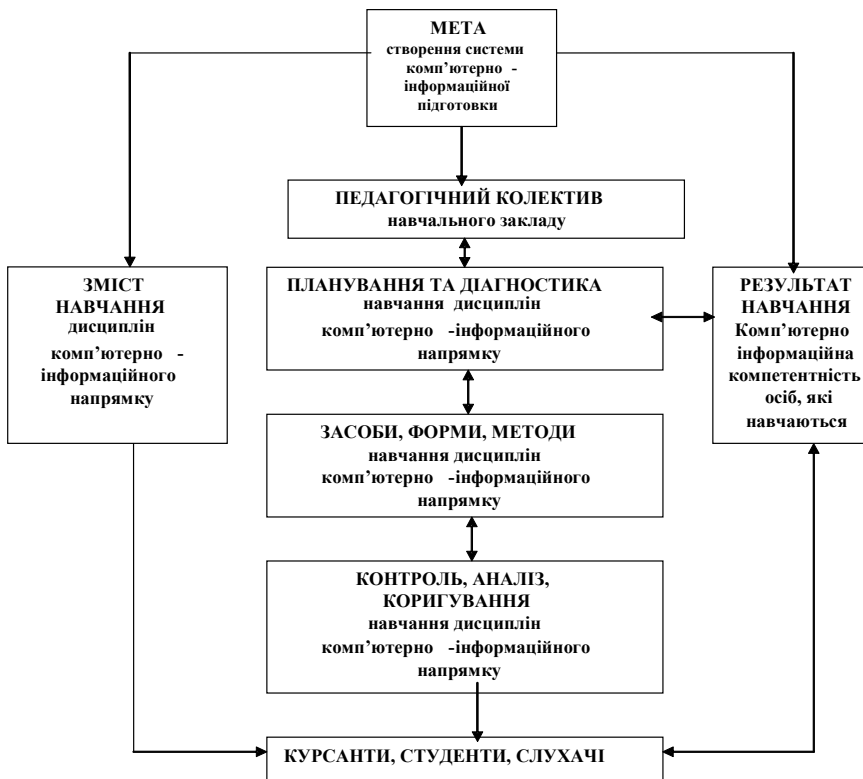

Рис. 2. Склад системи комп'ютерно-інформаційної підготовки

Послідовно розглянемо та коротко охарактеризуємо призначення кожного компоненту та функціонування системи комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчих МВС України в цілому.

Роль педагогічного колективу, до якого відносяться як викладачі, так і співробітники підрозділів та служб вищого навчального закладу МВС України, на сучасному рівні заключається в формуванні у осіб, які навчаються, уміння самостійно здобувати знання, творчо підходити до вирішення навчальних завдань та задач оперативно-службової діяльності, ефективно опрацьовувати інформаційні потоки різнопланового характеру.

Даний підхід дає можливість переглянути роль курсантів, студентів, слухачів як суб'єктів навчання, підходити до навчання взагалі, і до комп'ютерно-інформаційної підготовки зокрема, як до суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Зміст навчання дисциплін комп'ютерно-інформаційного напрямку визначається нормативними документами, в яких сформульовані вимоги до рівня професійної підготовки слідчих МВС України на рівні „Знати”, „Вміти”, „Мати уявлення”, в них відображені в описовій формі державні вимоги до мінімуму змісту та рівня підготовки.

Таким чином, зміст навчання по суті є трансформованим суспільним замовленням до рівня комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчих МВС України.

Розглядаючи планування та діагностику навчального процесу з комп'ютерно-інформаційних дисциплін, слід звернути увагу на точку зору В.В. Гусева [21]. Автор вважає, що для забезпечення професійно-орієнтованого навчання доцільно використовувати методiku нормативно-функціонального моделювання професійної діяльності фахівця. Даний термін вказує на два підходи, реалізовані в рамках запропонованої методики [21].

Перший, нормативний, свідчить про пріоритетність вимог нормативних документів держави і відповідного відомства, які визначають рівень і якість професійної підготовки фахівця.

Другий, функціональний, ґрунтується на всебічному налізі професійних задач, які фахівець реалізує в ході виконання своїх функціональних обов'язків.

Наступний компонент включає в себе засоби, форми та методи навчання комп'ютерно-інформаційних дисциплін.

Під методом навчання будемо вважати систему послідовних взаємопов'язаних дій викладача та осіб, які навчаються, що забезпечують засвоєння змісту навчання [22].

Під формою навчання ми розуміємо певні конструкції процесу навчання, характер яких обумовлений його змістом, методами, прийомами, засобами і видами діяльності курсантів, студентів, слухачів. Форма відображає також систему міжпредметних та міжциклових зв'язків і залежить від кількості осіб, які навчаються (індивідуальні, індивідуально-групові, колективні) та місця проведення (аудиторні і самостійна робота).

Сучасні уявлення педагогічної науки орієнтують на розуміння того, що засоби навчання - це матеріали і знаряддя, різноманітне устаткування і реальні об'єкти, які дозволяють викладачеві успішно і раціонально досягати поставленої мети навчання, вирішуючи при цьому певні навчальні задачі.

Невід'ємним компонентом системи комп'ютерно-інформаційної підготовки є контроль рівня знань, навичок та вмінь контингенту, який навчається, аналіз одержаних даних з точки зору досягнення мети створення системи комп'ютерно-інформаційної підготовки та формування на основі зворотного зв'язку коригуючих впливів з метою удосконалення як окремих компонентів, так і системи в цілому.

Суб'єктами навчального впливу з боку системи комп'ютерно-інформаційної підготовки є курсанти, слухачі, студенти, які навчаються у вищому навчальному закладі МВС України.

Результатом функціонування системи комп'ютерно-інформаційної підготовки є комп'ютерно-інформаційна компетентність майбутніх слідчих ОВС України як компонент їхньої професійної компетентності.

Узагальнюючи точки зору провідних фахівців, які дотримуються системно-діяльнісного підходу до розгляду поняття професійної компетентності та її складових [23-24], можна сформулювати означення професійної компетентності слідчого МВС України.

Професійна компетентність слідчого МВС України - це професійна теоретична, практична, морально-психологічна підготовленість, здатність до вирішення виконавських, управлінських і творчих задач, які складають суть безпосереднього виконання функціональних обов'язків у відповідності до займаної посади.

У зв'язку з наведеним вище, ґрунтуючись на [25], компетентність розуміється як здатність до чого-небудь, залежну як від знань, умінь, так і від ступеня переконаності і потреби користуватися цією здатністю, сформулюємо означення комп'ютерно-інформаційної компетентності слідчого МВС України в узагальненому вигляді.

Комп'ютерно-інформаційна компетентність є компонентом професійної компетентності слідчого МВС України, яка характеризується наявністю теоретичних знань, стійких навичок і вмінь, сформованістю особистісних якостей, які у комплексі забезпечують успішне виконання на належному технологічному та методичному рівні інформаційно-аналітичної, інформаційно-пошукової та інформаційно-комунікаційної складової оперативного службової діяльності слідчого МВС України щодо попередження, розкриття і розслідування злочинів.

Таким чином, в ході розгляду матеріалу даного підрозділу, уточнено мету створення системи комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчих МВС України, з'ясувано її компонентний склад, зовнішні чинники та очікуваний результат функціонування, означення комп'ютерно-інформаційної компетентності як компоненту професійної компетентності слідчого МВС України.

В цьому зв'язку, доцільно об'єднати компоненти „Планування та діагностика”, „Засоби, форми, методи”, „Контроль, аналіз, коригування” у підсистему „Технологія навчання” в рамках системи комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчих МВС України.

З метою коректного теоретичного обґрунтування розробки та впровадження у навчальний процес системи комп'ютерно-інформаційної підготовки слідчих МВС України доцільно детально розглянути зовнішні чинники, склад, призначення та засоби реалізації окремих компонентів системи комп'ютерно-

інформаційної підготовки слідчих у вищих навчальних закладах МВС України, критерії оцінювання прогнозованих та одержаних результатів.

Саме врахування взаємодії системи комп'ютерно-інформаційної підготовки з її оточенням, взаємовпливу компонентів системи один на одного сприятиме її інтеграції в систему професійної підготовки слідчих МВС України і дозволить одержати нову, більш високу якість навчання, а в перспективі і професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ершов А.П. Научно-методические основы школьного курса информатики // Вестник АН СССР. - 1985. - №12. - с.49-59.
2. Жалдак М. И. Методика изучения основ информатики и вычислительной техники в педагогическом вузе : Учеб. пособие ; Киев. гос. пед. ин-т им. А. М. Горького. — Киев : КГПИ, 1986. — 73 с.
3. Метешкин К.А. Теоретические основы построения интеллектуальных систем управления учебным процессом в вузе: Монография. – Харьков: Экограф, 2000. – 278 с.
4. Рамський Ю.С., Балик Н.Р. Деякі аспекти використання експертних систем у навчальному процесі // Рідна школа. – 1995. – № 2. – с. 17-23.
5. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования. - М.: Школа-Пресс, 1994. - 204 с.
6. Верлань А.Ф., Тверезовська Л.О., Федорчук В.А. Інформаційні технології в сучасній школі (російською мовою). – Кам'янець-Подільський: Науково-видавничий відділ Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту, 1996. – 72 с.
7. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики. ч.1.- ч.4. – К.: Навчальна книга. 2003-2004.
8. Співаковський О.В. Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей: монографія. – Херсон: Айлант, - 2003. – 225 с.
9. Образцов П.И., Косухин В.М. Дидактика высшей военной школы: Учебное пособие. – Орел: Академия Спецсвязи России, 2004. – 317 с.
10. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие / Под ред. Е.С. Полат. – М.: Издательский центр “Академия”, 2001. – 272 с.
11. Організація виховної та соціально-психологічної роботи в учбових закладах МВС України: Науково-практ. посібник / За ред. О.М. Бандурки. – Харків: Ун-т внутрішніх справ, 1996. – 83 с.
12. Ярмиш О.Н., Соболев В.О. Проблеми роботи з особовим складом – у центрі уваги керівників та науковців органів внутрішніх справ України // Вісник університету внутрішніх справ. – 1996. – № 1. – С. 174-176.

13. Андросюк В.Г. Педагогика и психология в деятельности органов внутренних дел. – К., 1990. – 80 с.
14. Андросюк В.Г., Казміренко Л.І., Юхновець Г.О. Які якості вимагаються від працівника міліції. Методологічні засади розробки професіограм та кваліфікаційних характеристик // Науковий вісник Української академії внутрішніх справ: Науково-теоретичний журнал. – 1996. – № 1. – С. 105-115.
15. Андросюк В.Г., Казміренко Л.І., Юхновець Г.О., Медведєв В.С. Професійна психологія в органах внутрішніх справ. – К., 1995. – 110 с.
16. Базы данных и компьютерные сети в практике работы органов внутренних дел: Учебное пособие /Г.М. Бирюков, А.А.Михно, Д.И. Никифорчук, В.И. Лебеденко; МВД Украины, Луган. ин-т внутр. дел; [Отв. ред. Г.М. Бирюков]. – Луганск: РИО ЛИВД, 2001. – 74 с.
17. Васильев Г.І. Педагогічні умови адаптації курсантів до навчання у вузах МВС: Автореф. дис... канд. пед. наук. – Одеса, 1997. – 24 с
18. Швець Н.Я., Полежаєв А.А., Козаченко І.П. и др. Информатика в органах внутренних дел. – К.: НИ и РИО КВШ МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, 1989. – 216 с.
19. Орлов П.И., Струков В.И., Горелов Ю.П. Методические аспекты дистанционного обучения: визуализация информации. Учебно-методическое пособие /Под общей редакцией проф. П.И. Орлова. – Харьков: Университет внутренних дел, Украинская ассоциация дистанционного образования (УАДО), 2000. – 160 с.
20. Беляков К.И. Управление и право в период информатизации. Монография. – Киев: Издательство “КВЦ”. – 2001. – 308 с.
21. Гусев В. В. Управление качеством подготовки военного специалиста: опыт системного моделирования: Монография. – Орел: ВИПС, 1997, – 238 с.
22. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
23. Беспалько В.П. Основы теории педагогических систем. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1977. – 303 с.
24. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 195 с.
25. Военная психология и педагогика: Учебное пособие для высших военно-учебных заведений /Под ред. А.М. Герасимова, А. А. Деркача, П. П. Крамаренко, Л.Г. Лаптева и др. – М.: ВА им. Ф. Э. Дзержинского, 1996. – 314 с.